

INSTRUIRI LA DISTANȚĂ PENTRU JURNALIȘTI

ETICĂ ȘI PROFESIONALISM ÎN FOTOGRAFIA DE PRESĂ

Îndrumar pentru jurnaliști, realizat în baza webinarului
susținut pe www.mediaforum.md

de Nicolae Pojoga

NICOLAE POJOGA activează în presa scrisă și audiovizual din 1980, deținând funcții de fotojurnalist, redactor de știri, director agenție de presă, reporter special și expert pe țară pentru jurnalismul în situații extreme. A urmat cursuri de trainer în fotojurnalism din cadrul SEENPM, Sofia, Bulgaria, și la Universitatea Missouri, SUA. Are la activ colaborări cu AFP, Rompres, EPA, REUTERS, BBC, Moldovapres, ITAR-TASS, Media Fax, BASA-Pres. A avut expoziții personale și de grup la Chișinău, Iași, București, Moscova, Kiev, Sibiu, New York. Este membru al Comitetului pentru Libertatea Presei, al Uniunii Cineaștilor din Moldova și al Asociației Artiștilor Fotografi. Din 2001 este lector superior la ULIM și USM, din 2006 - lector superior la Academia de Arte din Moldova și instructor la Șoala de Sudii Avansate în Jurnalism, Moldova. Din 2016 este membru fondator și director al Asociației pentru Fotografie Documentară (ADOFF). A condus peste 30 de seminare și prezentări în domeniul jurnalismului social, este membru al juriului pentru concursuri și festivaluri naționale și internaționale de fotografie și cinematografie.

Platforma online pentru profesioniștii media www.MediaForum.md este editată de Consiliul de Presă din Republica Moldova.

Instruirile la distanță pentru jurnaliști se desfășoară în cadrul proiectului „Stimularea gândirii critice, promovarea metodelor alternative de profesionalizare și stimularea jurnalismului etic pe platforma online a profesioniștilor mass-media www.MediaForum.md”, implementat de Asociația Presei Independente (API), cu susținerea Programului Mass-Media al Fundației Soros-Moldova.

Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorului și nu implică neapărat poziția finanțatorului.

ELEMENTE DE ETICĂ ÎN FOTOGRAFIA DE PRESĂ

Chestiunea eticii în fotojurnalism se confruntă cu marea dificultate a lipsei unor răspunsuri tocmai atunci când acestea sunt necesare. Cu toate acestea, obligativitatea prezumtivă a cunoașterii și aplicării unor principii etice clare derivă din abordarea de principiu a eticii în general.

Ne vom referi în continuare la unele aspecte ale activității de fotoreporter/ă, activitate studiată mai puțin, atât din punct de vedere al eticii profesionale, cât și cel al profesionalismului propriu-zis. Dificultatea cea mare intervine când ne pomenim (de cele mai dese ori, de altfel) în situația în care trebuie să luăm o decizie clară și în care, oricât de mult am dori, nu putem apela direct la litera scrisă. Revelatoare în acest sens este prevederea din Codul de Etică al Asociației Naționale a Fotoreporterilor din Statele Unite ale Americii (vedeți în anexă): „Nu există un cod etic în stare să elucideze toate situațiile posibile. Din acest motiv, bunul simț și raționamentul la rece sunt strict necesare atunci când vom aplica principiile etice.” Cu alte cuvinte, **fotoreporterul/a nu are dreptul să uite nici pentru o clipă despre responsabilitatea civică pe care o implică meseria**. Tot atât de adevărat este și faptul că recomandări universal valabile nu pot să existe. Se consideră (eroare!) că impactul unui comportament (ne)etic se răsfrânge (cel mult) doar peste momentul propriu zis al fotografierii subiectului. De fapt, lucrurile nu stau tocmai așa. O decizie neechilibrată pe teren poate fi urmată de o altă decizie pripită în cadrul redacției... **Fotografia, odată publicată, nu mai poate fi revendicată, oricât de multe scuze vor fi publicate ulterior**. Despre riscul de a compărea în fața instanței nu mai vorbim.

Considerăm că este binevenită examinarea unor cazuri concrete de aplicare (sau nu!) a unor principii de etică profesională general acceptate.

Recomandăm pe această cale și metoda situațiilor inventate, când modelarea (în cadrul redacției sau în cadrul unor seminare speciale) unui conflict etic este binevenită. Subliniem și cu această ocazie că un comportament etic nu echivalează cu un manierism răsuflat. Dovada constă în exercițiul acordării unor prestigioase premii pentru respectarea principiilor etice. De exemplu, școala de Jurnalism și Comunicații de pe lângă Universitatea din Oregon (SUA) acordă anual (din 1999) Premiul „Payne” pentru Etică. Propunerile pentru nominalizări sunt primite anual începând cu 15 februarie, pe adresa Universității.

Laureații Premiului „Ancil Payne” pentru anul 2002 au fost:

- „Vocea Americii”, Washington D. C. – categoria „Structuri de Știri” pentru interviul cu Mullah Mohammed Omar, difuzat în pofida obiecțiilor Departamentului de Stat;
- Jay Harris – Categoria „Individual”, demis din funcția de editor pentru refuzul de a opera o reducere de personal în scopul obținerii de profit;
- KOMU-TV8, Columbia, Missouri – Categoria „Universități și Colegii de Media”, pentru sfidarea restricțiilor legale asupra subiectelor aviatice survenite după 11 septembrie.

În linii mari, etica nu este o preocupare „în sine” pentru un comportament delicat al ziaristului. O astfel de percepere a eticii ar însemna șederea în redacție, cu o cafea în mână, sub acoperirea comodă a agențiilor de știri, inclusiv a celor care difuzează fotografiile despre tot ce se întâmplă în lume. Realitatea, știm bine, este alta. Chestiunile de etică, sute la număr, mari și mici se contopesc cu profesionalismul, înalt sau mediocru... Nefiind încă scris codul de etică al fotoreporterilor din Moldova, va trebui să ne lămurim cel puțin în privința unor situații critice-standard.

VIAȚA PRIVATĂ A PERSOANEI

Acest drept constituțional, exprimat, mai mult sau mai puțin, expres, în textele legilor va trebui respectat apriori ca făcând parte din drepturile universale. Nu vom da busna (nepoftiți, adică) în casa sau locuința oricărei persoane pentru a o fotografia, din mai multe considerente. Unul dintre acestea se numește **dreptul de a fi lăsat în pace (right to be left alone – engl.)**. Încercați să îndreptați obiectivul aparatului asupra unei persoane aflate fie și într-un loc public și veți observa reacția firească de apărare. Contra cui? Omul simte (intuitiv), că își pierde intimitatea, riscă să apară fără voia lui într-un ziar; comunitatea fiind nu prea numeroasă, va fi recunoscut de rude și prieteni. Oricât ar părea de straniu, nu tot omul își dorește acest lucru. Între pereții propriei locuințe această „rețineră” este mult mai pronunțată: acasă poți să-ți permiți „luxul” de a umbla în pijama sau neras. **Nu vom păși deci pragul unei locuințe private nici chiar sub acoperirea poliției aflate în misiune de rutină.** Raidul oamenilor legii în depistarea unor ilegalități nu poate fi obiectul știrilor foto înainte de pronunțarea de către instanță a verdictului. Avem (probabil) permisiunea de a fotografia într-o locuință cuprinsă de flacări din motivul că un incendiu (inundație, explozie etc.) este deja o știre evidentă. De ce am spus „probabil”? Pentru că o persoană cuprinsă de panică poate să arate nu tocmai agreabil și (se afla acasă în momentul filmării, nu?) ne poate da în judecată pentru provocarea de prejudicii morale. Este corect să considerăm „intangibilă” orice persoană (ca fiind „acasă”) aflată la spital, în vizită la medic, avocat, notar, în propriul automobil.

Ce mai rămâne pentru un fotoreporter/ă pornit după senzațional și inedit? Foarte mult. Spațiile publice, locurile de agrement, strada, la urma urmei. De altfel, realitatea noastră, „specificul” nostru local oferă destulă bătaie de cap și în acest context. Participanții la numeroasele mitinguri și acțiuni de protest sunt profund deranjați când sunt fotografiați de reporterii aflați la datorie. S-ar părea că omul a ieșit în stradă cu un drapel sau o pancartă anume pentru a fi văzut și fotografiat...

O imagine din locuința lui Nicu Ceaușescu, făcută cu „permisiunea Revoluției”, fotografia a stârnit indignarea maselor.

Nicu Ceaușescu în fața justiției. Se vede clar umbra care trădează prezența unor reflectoare de studio. După mai multe intervenții ale apărării, Nicu Ceaușescu a obținut permisiunea de a NU fi fotografiat.

Cu toate acestea, sunt numeroase cazurile în care persoanele antrenate în acțiuni (publice) de protest au protestat... contra fotoreporterului. Ce solicită acești oameni? Ei invocă nedorința de a nimeri în arhivele serviciilor secrete, dar de fapt nu au încă exercițiul legăturii dintre aflarea la manifestație și apariția pe prima pagină a unui ziar. Fenomenul reprezintă, într-un fel, continuarea sentimentului de protecție pe care îl are persoana

aflându-se acasă. Orice drept se cere, precum se vede, extins. Coliziunea frecventă dintre fotoreporterii la datorie și persoanele aflate în locuri lipsite de protecție (în sensul celor expuse mai sus) este motivată de confruntarea a două principii: dreptul la intimitate, pe de o parte, și dreptul la dobândirea informației de interes public, pe de alta. Unde este adevărul? La mijloc, firește. Și la... judecată. Teoretic, instanța va da dreptate unei persoane „hărțuite” de un fotoreporter. Tot teoretic poate avea câștig de cauză persoana sau grupul de persoane ale căror fotografii apărute în ziar pot fi considerate tendențioase. Între altele, o fotografie de presă poate deveni „tendențioasă” și datorită textului care o însoțește. A se vedea în acest sens legendele de genul: „bandele de extremiști au revenit în stradă”, „X” este satisfăcut de lovitura pe care a dat-o la Departamentul privatizare”, „Politicianul „Y” privește spre Tiraspol” etc., toate extrase la întâmplare din presa periodică. „La mijloc” mai presupune și medierea cazurilor în instanță, procesele fiind prin definiție adevăratul catalizator al perfecționării legilor. Atât în interesul ziariștilor, cât și cel al cetățenilor deveniți „obiectul” știrilor și reportajelor. Deocamdată, din motive pe care nu le vom numi aici, „părțile” nu beneficiază de un câmp juridic adecvat. Este, se zice, o chestiune de timp. În SUA, doar în urma unor procese de răsunet (cazul Jacqueline Onassis vs. Ron Galella, de exemplu) au putut fi generate norme legale privind distanța minimă de la care un „paparazzi” își poate fotografia „victima”. Mai mult, americanii despre care se zice că merg la judecată din copilărie, au elaborat (aportul tribunalelor a fost aici mai mult decât decisiv) anumite reguli în relația fotoreporter-persoană. Cercetătorul Keneth Kobre le-a sistematizat într-un tabel, pe înțelesul tuturor, precum urmează:

UNDE ȘI CÂND PUTEM „TRAGE” FOTOGRAFII DE PRESĂ

	Oricând	Dacă nu există obiecții	Cu restricții	Cu permisiune (autorizare)
Spații publice				
În stradă	X			
Pe trotuar	X			
Aeroport			X	
Pe plajă	X			
În parcuri	X			
La menajerie	X			
Gări și stații transport public	X			
Școli și instituții de învățământ				
Instituții preșcolare			X	
Școli medii			X	
Licee			X	
Universități	X			
Săli de clasă în timpul sesiunii				X
Spații publice cu restricții				
Comisariate de poliție			X	
Clădirea Guvernului			X	
Săli de judecată				X
Penitenciare				X
Obiective militare				X
Clădirea Parlamentului				X
Spații pentru servicii medicale				
Spitale				X
Centre de reabilitare				X
Spitale de urgență				X
Ospicii				X

Biroul medicului				X
Policlinici				X
Alte locuri de acces pentru public				
Biserici				X
Cinematografe, teatre (foaier)		X		
Birourile oamenilor de afaceri		X		
Hoteluri (vestibul)		X		
Restaurante		X		
Casinouri				X
Muzee			X	
Spații private, vizibile publicului				
Ferestrele caselor de locuit	X			
Curtea din fața casei, peluza	X			
Balcoane, galerii	X			
Spații private				
Locuințe		X		
Curți interioare, galerii		X		
Camere de locuit		X		
Camere de hotel		X		
Automobile		X		

Se cuvine să subliniem aici doar un „mic” detaliu. Interdicțiile sau permisiunile de mai sus nu reprezintă un cod de prescripții legale, ci doar una dintre modalitățile de abordare a principiilor de etică în concordanță cu anumite legi sau prescripții reale. Ca un apropo, vom ști că, atunci când restricția vine din partea oficialilor (ceva de genul „Plecați imediat de aici!” sau faimosul gest de a acoperi obiectivul aparatului cu palma) va trebui probabil să ne conformăm. Insistența ostentativă a fotoreporterului de a obține ceea ce nu se poate în mod normal, nu duce (de asemenea - probabil) nicăieri. Important este altceva. Nimeni nu are

voie să ne ia aparatele sau filmele/cardurile de memorie. Este o extindere a unei reguli nescrise: nu poți să-i scoți omului ochii (sau să-i tai limba) doar pentru faptul că a văzut ceva „nepermis”. Protejați-vă cum se cuvine secretele, domnilor „nu-se-poate”, și noi nu le vom fotografia! Revenind, vom sublinia că tabele de acest gen pot fi elaborate în cadrul redacției cu care colaborăm și că, dincolo de plăcerea de a fi autorii propriului cod, vom descoperi nebaneuite aspecte ale problemei. Astfel, dacă am examina, fie și la modul abstract, oricât de puține principii de comportament în situații mai puțin comune, vom descoperi nu doar restricții de care avem impresia că ne-am săturat, ci și nebaneuite resurse de creație jurnalistică.

Tragicul: Intimitate sau Deschidere?

Nu o singură dată mediile de la noi au solicitat fotografiile de la procesiuni funerare. Fie în cazul decesului unor personalități, fie în cel al unor evenimente tragice, inclusiv confruntări pe câmpul de luptă. Din păcate, de cele mai multe ori, fotoreporterii s-au limitat ori s-au axat („axa” reprezentând aici fotografia centrală dintr-o suită) la chipul răposatului expus în sicriu. Tipicul ortodox rămâne tipic pentru rude, dar nu și pentru fotoreporter! Ziarul nu este, la urma urmei, un manual de criminalistică și dacă am fi examinat măcar o singură dată această categorie de evenimente sub aspectul etic și de ce nu, profesional, am fi stabilit odată și pentru totdeauna niște reguli¹:

- Ne vom deplasa la fața locului foarte devreme pentru a ne orienta cum se cuvine, dar și pentru a schimba câteva cuvinte cu responsabilii, rudele sau șeful cordonului de poliție în cazul unor funeralii de răsunet;

---

1 Din păcate, nu le-am elaborat personal. Mi-am propus să compilez ideile unor fotoreporteri celebri.

- Nu vom râde, nu vom schimba replici cu alți colegi sau cunoștințe. Sincera compasiune ne va struni imaginația și nu ne va permite să observăm (darmite să fotografiem) scene nostime sau ilare;
- Este suficient un singur aparat fotografic având ajustat un singur obiectiv. (Ați observat, probabil, figura unui fotoreporter navigând ca o vedetă de coastă printre rudele îndurerate, preoți și oficiali. Avea pe el o geantă voluminoasă de mai multe kilograme, „geaca” specifică, dotată cu zeci de buzunare și buzunărele din care scotea la iveală tot felul de obiective, filtre și parasolare. „Trăgea” cu blitz-ul, avea ajustat un motor de armare a filmului foarte puțin silențios. A mai și fumat în câteva reprize. Între două țigări nu a lipsit guma de mestecat. Nu mai zic nimic de faptul că a fost „primul la colivă” și nu s-a ferit să dea peste cap ceva pahare. Un adevărat spectacol, ce mai! Dar să revenim la „restricțiile” noastre.);
- Nu vom opta pentru unghiuri neobișnuite sau extravagante. Pur și simplu nu este cazul. Chiar cu riscul de a pierde o ocazie „de milioane”, nu ne vom permite să alergăm sau să facem semne disperate (gen: „dă-te, nene la o parte!”), nu vom escalada garduri, pomi sau poduri în căutarea „perspectivei”. Prea multe restricții? Categoriec, nu! Chiar... mai multe oportunități! Chipurile rudelor îndurerate exprimă infinit mai mult (din punct de vedere gazetăresc, desigur) decât cel al răposatului. Expunerea filmului în baza parametrilor generali (am convenit – fără blitz!) va oferi o gradăție adecvată subiectului, iar culorile (dacă optăm, totuși, pentru color) vor fi decente și manevrabile în faza de procesare. Chiar și cu spatele la defunct, rude și prieteni vom avea destule subiecte și scene despre care nici nu am fi bănuțit.

Câteva exemple:

Funerariile soților Ion și Doina Aldea-Teodorovici (*Din simplul motiv că prezentul text nu este unul de critică, nu vom da numele autorilor*).
Fotoreporterul a lăsat să treacă pe lângă el chipurile împietrite ale cuplului celebru având în obiectiv mulțimea supravegheată strâns de poliție.

Funerariile unui combatant.

În general, „tragicul” în fotoreportaj și în știrile de ultimă oră solicită echilibru și, nu în ultimul rând, putere de decizie. Un accident rutier cu corpurile victimelor „la vedere” reprezintă de cele mai dese ori atracția și ispita cea mare. Întrebare: ce-ar zice sufletul nemuritor al celui al cărui trup desfigurat apare în prima pagină a unui ziar? Dar rudele și prietenii? O altă întrebare: trebuie sau nu trebuie informat cititorul, primăria și inspectoratul auto despre existența unei anumite intersecții de tristă faimă din orașul în care trăim? Decizia luată la fața locului sau în redacție se va conforma direcției spre care înclină balanța? Depinde de caz. Ne vom strădui să nu jignim (fie și ipotetic) sentimentele cuiva, sau (asta, la sigur!) nu vom alimenta un atare „stil”. Cadavrul rămâne cadavru până și fotografiat fără a putea fi ușor identificat, dar figuranții și obiectele din imediata apropiere spun mai mult.

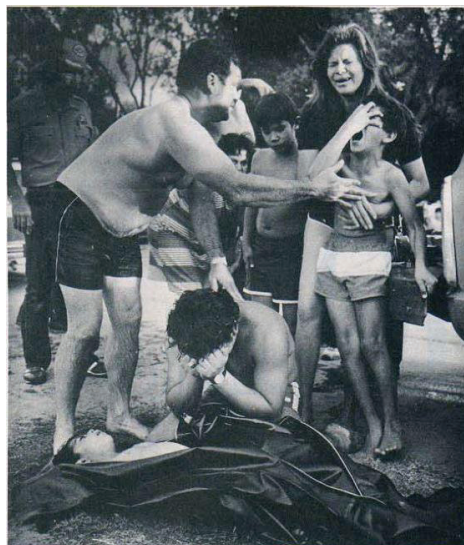

Alte două exemple:

Un accident rutier. Victima conducea o motocicletă. Omul ordinii aflat la fața locului a declarat că a consemnat deja în procesul-verbal lipsa oricăror acte asupra celui decedat în urma impactului, precum și un puternic miros de alcool...

Credem că ar fi fost mai potrivită doar imaginea având conturul de cretă, fără corpul neînsuflețit. Dar...

Celebra (prin controversa pe care a generat-o în studiile despre etica profesională a fotoreporterului) fotografie a unei scene pline de disperare. Un copil s-a înecat scăldându-se nesupravegheat... (autor: John Harte)

S-ar părea că optăm cu insistență pentru o „falsă pudoare” în detrimentul unei abordări directe „obiective” a scenei sau a subiectului. Nu este chiar așa. Numai un cinic lipsit de scrupule va fotografia și publica la modul frontal o scenă cu efectele unei tragice sinucideri sau viol. Cinismul și „sângele rece” nu face parte din profesionalism. Nici în reportajul de război sau „puncte fierbinți” cum li se mai zice, tot dintr-un soi de pudoare. În general, fotografia de conflict merită un studiu aparte, fiind probabil și foarte așteptat în mediile noastre jurnalistice. Toate la timpul lor. Acum că am ajuns la finele unei imaginare dispute „Durul” vs. „Samariteanul”, oferim în calitate de „desert” o imagine produsă de magnificul Cartier-Bresson. Este directă sau indirectă, judecați și dumneavoastră. Un lucru este cert: profesionalismul este bun în toate timpurile și pe paginile tuturor ziarelor:

*Henri Cartier-Bresson.
Undeva pe o
plajă, 1932*

Ca să nu insistăm prea mult, propunem concluzia. Fie doar pentru categoria „Evenimente tragice” și „Funeralii”. Restricțiile alimentează discernământul, echilibrul dar și creativitatea. Una peste alta, plus cunoașterea la perfecție a meseriei de fotoreporter, ar trebui să dea profesionalismul. Să urmărim în continuare doar câteva aspecte ale profesionalismului în fotografia de presă. Obiectivul fiind și de data asta „de necuprins”, ne vom limita, ca și în cazul examinării principiilor de

etică, la câteva aspecte esențiale sau lacune (la fel ca și mai sus, nu vom opera cu critici) vizibile în presa locală.

Autorii viitorului Cod de etică pentru fotojurnaliștii din Republica Moldova ar trebui să țină cont de următoarele obiective și principii:

- Rolul fotografiei de presă în formarea și modelarea opiniei publice, inclusiv crearea imaginii pozitive (negative) în cazul unei persoane, eveniment sau comunitate;
- Impactul fotojurnalismului modern: contradicția dintre o fotografie de efect și principiile de informare;
- Aplicarea principiilor de etică racordate la normele de conduită ale comunității. De ex.: Cum procedăm în cazul unor evenimente tragice? Fotografiem sau dăm o mână de ajutor persoanelor aflate în criză?
- Care este linia de demarcare dintre postprocesarea unei imagini și modelarea electronică, fotografia artistică și fotografia de presă?
- Fotografii aranjate sau pur documentare;
- Responsabili și arbitri.

Oferim alte câteva exemple ce ilustrează această necesitate.

O fotografie „tare” difuzată de agenția „Taniug” în tragicul Decembrie 1989. Febrilitatea cu care erau căutați „teroriștii” a condus la deshumări declarate ca fiind din orașul-martir Timișoara. Impactul unor imagini de acest tip a condus la mitul „sutelor de mii” de victime dar și la tiruri de arme „în tot ce mișcă” și care au produs reale victime nevinovate.

Mai multe imagini de un realism dur transmise din Vietnam au condus la reorientarea opiniei publice americane privind războiul purtat de SUA în Indochina.

Executarea unui bănuțit la Saigon

Un călugăr budist și-a dat foc în semn de protest

Imagini de la conflictul armat din 1992 publicate în mediile controlate de Chișinău (sus) și Tiraspol (jos). Legenda (mai mult decât obligatorie!) la aceste fotografii a fost neglijată, în favoarea unor texte propagandistice. Se cunoaște că acest soi de texte nu informează, ci doar manipulează opinia publică.

PROFESIONALISMUL ÎN FOTOGRAFIA DE PRESĂ. MITINGURI SAU ACȚIUNI DE PROTEST. CATEGORIA „ȘTIRI GENERALE”

Cum e când ești obiectiv. Noțiunea de „obiectivitate” a aparatului de fotografiat reprezintă de bună seamă una dintre cele mai grave erori ale gândirii comune. Calitățile „obiectiv” sau „neobiectiv” sunt proprii omului și nicidecum unei nevinovate „scule” care mai cere și o anumită îndemânare, pe deasupra. Să dăm câteva exemple. Potrivit canonului, autorul/autoarea unei știri scrise va avea grijă aproape că să-i numere personal pe cei adunați în cadrul unui miting de protest. La nevoie, poate apela la cifra declarată de oficialități. Fotoreporterul/a însă va trebui să-i prezinte redactorului o fotografie care, în cel mai bun caz, va sugera ideea de „mulți” sau „nu prea”. Un adevărat profesionist se va interesa, la rândul său, de cifra manifestanților, sau va lua cunoștință de știrea colegului/ei de echipă aflată pe teren. Aici este evident avantajul muncii la știri „în tandem”. De ce insistăm asupra cifrei? Probabil din motivul că o acțiune de stradă „pedalează” mai mult pe numărul protestatarilor. Ca un soi de electorală fără buletine și fără urne de votare, în care numărul celor care au aderat înseamnă un „da” acordat revendicărilor anunțate. Mai insistăm încă și din temerea, întemeiată, de altfel, că un reporter (în funcție de mai multe argumente obscure) va opera cu cifre de genul „mii de oameni” au scandat lozinci etc. Asta la cifra de 1200. Un altul (de asemenea, în „funcție de”) va scrie franc „câteva sute” de gură-cască au blocat bunul mers al trolebuzelor. La fel, fotoreporterii din dotare se vor conforma „directorilor” de opinie, având asupra lor „obiective” de tot felul. Primul se va înfige bine pe picioare chiar în fața protestatarilor și va trage cu tubul de 300 sau chiar 500 milimetri o fotografie cu profunzime „comprimată” în stilul gravurilor medievale. Lume multă, supărată și cu două degete avântate spre cer! Cel de-al doilea are învățată o altă „moltivă”: el va da târcoale marginilor grupului de oameni având armat un obiectiv de 28 sau 20 milimetri, minune care face efectul unei gloate de gură-cască din cel mai compact posibil grup de oameni. Unde a dispărut

legendara obiectivitate a fotografiei de presă? S-a dizolvat, pur și simplu, în construcția și ideologia știrii, scrisă de un profesionist și ilustrată de un amator bun de poze în grădina publică sau pe la nunți și botezuri.

Dar să nu disperăm. Un adevărat profesionist va avea o idee clară asupra evenimentului, va consulta mai multe surse, va studia istoricul problemei. Asta ca să nu fie obligat să suporte docil tutela colegului „cu pixul”. Profesionistul va privi și asculta mulțimea adunată așa cum nici unul dintre colegii săi nu o poate face. El știe că cele mai potrivite obiective pentru acest soi de evenimente sunt cele cu distanța focală între 35 și 70 mm. El, de asemenea, știe că oamenii nu sunt obiecte bune doar pentru contabilizare. Persoanele care au ieșit în stradă au (trebuie să aibă!) chipuri ce exprimă anumite emoții. Profesionistul nostru va fotografia discret cu demult uitatul „50 de milimetri” obiectivul standard, cel mai aproape de felul în care percepe ochiul uman realitatea. Omul nostru nu se va lăsa ispitit de alți „profesioniști”, protestatarii prezenți la mai toate întrunirile publice de pe parcursul ultimilor zece ani. El pur și simplu îi cunoaște și se salută cu ei. „Homo meetingus” (despre aceștia este vorba) reprezintă un mare pericol pentru fotografia de presă. Abia în redacție observăm cât este de nefiresc chipul de operetă al protestatarului profesionist și cât de ieftin ne-a „cumpărat” acesta. Nu vom fotografia subiecte în baza textului de pe lozinci sau pancarte purtate de protestatari. Sloganele și lozincile vor fi „puse” și „explicate” în știre. Noi vom încerca să prindem esența fotografică a evenimentului. Dacă am venit în piață pentru o știre foto care urmează să fie expediată imediat către o agenție specializată, ne vom concentra atenția spre o singură fotografie. Elaborarea acesteia se va face încă de acasă, în ajunul evenimentului. Nu ne referim la concepția grafică a viitoarei fotografii. Este un lucru pe cât de imposibil, pe atât de inutil.

Concepția imaginii „de mâine” presupune o lectură a ultimilor știri având legătură cu evenimentul la care urmează să fim martori. De asemenea, vom consulta ultimele publicații apărute pe site-ul agenției cu

care colaborăm, urmărind contextul lor general. Un atare exercițiu, zilnic, micșorează simțitor riscul de a produce imagini triviale. Slide-show-ul de dimineață are acțiunea benefică a gamelor și arpegiilor pentru un muzicant, iar gelozia, altădată un sentiment cel puțin înjositor, devine un bun motor al creativității. Nu vom uita nici pentru o clipă că am ieșit pentru un anume eveniment într-un anume context politico-social, și nu pentru a face o fotografie „artistică” despre acțiuni de protest în general. În treacăt fie spus, anume aici este ascunsă cheia „monumentalismului” deranjant în detrimentul unei fotografii profesioniste de la eveniment.

Dar să revenim la subiect. Ar fi de spus următoarele: **venim la fața locului printre primii și plecăm ultimii**. De cele mai multe ori lucrările de pregătire a unei manifestații de protest sau a unui miting conțin mai multă „substanță” fotografică decât acțiunea propriu-zisă. Instalarea stației de amplificare, distribuirea pancartelor, un lider de partid consultând o listă, scena cu depanarea unui generator mobil de curent sunt cu mult mai relevante decât o fotografie cu protestatari în marș sau cu pumnii ridicați în sus și privind țintă în modestul nostru obiectiv. Este bine să știm că atât pumnii (un fel de „No pasaran!”), cât și două degete în formă de „V” (de la „Victorie”) reprezintă rutina ce nu mai este „gustată” de editorii plictisiți din fața monitoarelor. Ar trebui să le dăm și lor dreptate. Mă rog, rutina. Scăpăm de el, sau avem o șansă în plus în depășirea banalului, plecând, cum am mai spus, ultimii. Priveliștea merită să fie văzută măcar o dată. Chipurile figuranților aflați în afara „pericolului” de a fi fotografiați exprimă exact esența evenimentului proaspăt consumat. Decepția, bucuria sau indiferența se văd în relief și merită atenția noastră. Asta ca să nu mai amintesc de farmecele și deliciul „tacâmului” de încheiere a unei manifestații publice: persoane cărând mai multe drapele și lozinci, un măturător trecând indiferent cu scula din dotare peste tot ce a fost mai devreme numai nerv și emoție, un șofer de troleibuz încercând să prindă curentul după mai multe ore de staționare pe carosabilul blocat etc., etc.

Ce vedem, cum ne mișcăm?

Desigur, tot ce mișcă și... obiectiv. Dincolo de glumă, chiar că trebuie să vedem totul, fotografiind infinit mai puțin. Ritmul "biologic" impus de cele 36 de poziții (sau „cadre”) impune o disciplină reală și obligă la discernământ. Un profesionist va ști întotdeauna cât mai are de tras până la schimbarea filmului, și, ca un adevărat „trăgător” de elită, va fi înțelept și judicios. De regulă, cam pe la poziția 20-24, știm deja ce am făcut și ce nu am reușit încă. Am observat de mai multe ori nedumerirea de pe fața unui fotoreporter dotat de curând cu un aparat digital. Fericitul de el poate să tragă câteva sute de imagini dintr-o răsufflare, fără nici un risc de a termina filmul, dar nu o face. Se vede că deja a dat de greu navigând prin zecile și sutele de imagini stocate în căutarea celei ce „exprimă adevărul”...

Dar să revenim. Ar fi bine să ne elaborăm în cele mai mici detalii propria strategie de acțiune pe teren. În cazul în care nu o avem încă, putem apela la nenumărate exemple propuse de fotografi celebri sau, cel puțin, la experiența propriilor eșecuri: nimic nu este mai instructiv decât un răsunător eșec și, cine nu l-a avut, nu știe ce este viața de fotoreporter! Să încercăm o ofertă de „scenariu” care s-ar putea să nu aibă nimic comun cu realitatea, dar fiind, totuși, perfectibilă. Lucrăm pe segmente de timp definite de către noi înșine cu anumite obiective din dotare. Începem cu 28-35 mm pentru contactul „scurt”, dar și pentru „încălzire”. Punctăm deja timpul de trecere la subiectele pentru „tele” de la 80 mm în sus, cu tot cu schimbarea poziției. Avem grijă de priorități: diafragmă, timpi, compesare, lumini. Nu uităm să atașăm parasolarul, la discreție – filtre. Atenție la monopod! Urmează pe nedrept uitatul și neglijatul 50 mm. Nu ratați niciodată această minunată posibilitate de a reveni în albia clasicii. Împachetăm toate „fiarele” în huse și pungă, facem ordine în filmele trase, lăsăm la îndemână doar blocnotesul și pixul, închidem bine geanta și ajustăm „normalul”. Tot ce am tras până aici, de la scene cu superangularul până la cele luate

cu „ele” plus convertor, sunt bune și pentru cincizeci-ul nostru! Mai mult, „cincizeci-ul” merge și cu blitz, mai ales la gradație mare lumini-umbră, cum se întâmplă în zilele cu soare, are și „macro” pentru te miri ce minuni... Apropo, nu v-ați gândit niciodată de ce este atât de scump acest obiectiv? Din simplul motiv că este universal, perfect echilibrat și ușor de mânuit. De ce insistăm asupra ideii de schimbare „planificată” a obiectivelor? Filosofic vorbind, nu ne fură nimeni evenimentul! Aici, pe parcursul a două ore, se vor consuma câteva zeci de mii de fotografii „geniale” și dacă le vom vâna pe toate, nu vom prinde cine știe ce. Oricum, este deprimantă scena cu un fotograf care scotocește înfrigorat prin geantă pentru a schimba un obiectiv sau cameră. Cu siguranță a scăpat ceva și este în stare să dea de pământ tot ce vede în fața lui. Tot filozofic vorbind, riscăm să pierdem doar cine știe ce OZN-uri ori stafii. Un fotograf de presă nu pierde evenimentul din simplul motiv că el este un ziarist aflat pe teren, este informat despre eveniment și pe deasupra mai și știe ce vrea. În cadrul unei acțiuni de protest ce s-a dorit a fi „crucială” pentru mai multe formațiuni extraparlamentare, a fost mai cu minte să căutăm esența întrunirii decât să „tragem” emoțiile și gesticularea non-productivă pentru o fotografie de eveniment:

Un adept al PȚCD (structură mai mult decât efemeră, precum s-a văzut ulterior) la mitingul consacrat unirii forțelor de stânga. Potrivit unor comentatori de la Chișinău, mai multe partide aflate timp îndelungat în „expectativă” își vor regăsi cu dificultate locul în blocurile și alianțele antrenate în viitoarele alegeri.

Gata! În drum spre redacție formulăm și reformulăm legenda (caption-ul) mai ales în partea a doua, unde va trebui să dăm explicația generală. Filmul dezvoltat și scanat ne mai ia 20-30 min. Examinăm foarte critic (nu se mai poate schimba nimic!) tot ce avem pe film: portrete, scene, spoturi. Optăm pentru un negativ, descriem (într-o propoziție scurtă) tot ce se vede pe el (locul și data, evenimentul, personalități), punem punct și adăugăm fraza generalizatoare deja elaborată în drum spre redacție. Semnăm și transmitem. Acum chiar că e gata! Mai privim filmul, numărăm rateurile, punem deoparte tot ce poate intra în „alt sac” și mergem la o bere pe care am meritat-o din plin.

Alte „mici” detalii

Modelul de subiect gen „știri generale”, examinat mai sus, cu tot tacâmul modalității de abordare, este unul care la prima vedere pare ușor idealizat. Părerea vine din înțelegerea greșită a menirii fotografiei de presă, pusă față în față cu fotografia „de elită”. Și una și cealaltă devin la un moment dat „rutină”. Artistul vede lucrurile altfel, chiar dacă ceea ce produce el arată similar produsului de presă. Sentimentul unui artist-fotograf este condus (probabil) de atingerea generalului prin particular. Creierul unui fotograf de presă este prins de alte îndoieli și fobii. „Stai puțin, ce dracu’ scria pe lozinca purtată de un omulean din colțul de stânga-jos? Am ars! Era, pare-se, ceva de genul „Libertate lui nu-știu-cui!”. E clar, nu are nimic comun cu evenimentul și, cu atât mai mult, cu legenda scrisă cu atâta dificultate... Abia spre noapte, când vedem pe site-ul de știri fotografia noastră încadrată diferit, îi urăm sănătate și ani mulți editorului care s-a trudit să taie „cozile de ceapă” ce dau afară din coș. U-u-u-f! Să vedem ce a produs concurența! Hai, că sunteți bravo de tot! Omul (de altfel, exotic de felul lui) apare în prim-plan cu ditamai lozinca „Libertate lui cutare responsabil de la Apă-Canal!”. Aflăm că este vorba de o persoană cercetată în stare de arest pentru niște treburi aflate la mii de ani lumină de subiectul nostru... Deci, data viitoare, atenție mare la textul lozincilor!

INTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

ÎNTREBARE: *Aș vrea să vă rog să ne spuneți care fotografie de la eveniment este relevantă pentru a fi publicată.*

RĂSPUNS: Foarte simplu. O fotografie adevărată. Depinde de eveniment. Dacă e demonstrație, să se vadă această demonstrație. Dacă se poate, într-un mod inedit, să se deosebească de cele de care ne-am săturat deja. Trebuie făcută corect, creativ. Sfatul meu este următorul: dimineața, înainte de muncă, știind că azi aveți eveniment, uitați-vă pe marile portaturi de fotografii, New York Times, de exemplu, sunt multe, și vedeți ce face lumea bună azi și ieri. Pentru că moda înseamnă context. Veți găsi în mod sigur anumite idei. Planificați: azi fac în stilul ăsta. Nu copiați, că nici nu veți putea. De exemplu, de la miting vreți un portret. În nici un caz nu dați portretul unui copil care duce un drapel. Nu fotografiați clădiri, copaci, dacă faceți fotografii de la manifestație.

ÎNTREBARE: *Dar atunci când este un eveniment într-o sală?*

RĂSPUNS: Există în acest eveniment o persoană-cheie. Fie un vorbitor, fie o persoană-sursă pentru dvs. Să zicem, Ion Ionescu după ședință ne-a spus cutare lucru. E mult mai frumos și mai corect decât să publicați o fotografie cu toate persoanele care au participat acolo. Nici pentru poliție nu mai este interesant, este banal. Dacă sunteți comunicator, lucrați după principiile comunicării, învățate la facultate, dar puneți-vă la bătaie și abilitățile de fotograf, folosind tehnica fotografică, armonia, ritmica. Dacă e vorba despre o întâlnire de afaceri, la fel, poate fi găsit un mod creativ de a reda. Uitați-vă cum fac alții. Dacă puneți pe Google la căutare *business photography* veți vedea câte idei bune veți găsi.

ÎNTREBARE: *Cum pot fi evitați „ochii roșii” din fotografii?*

RĂSPUNS: Este o chestiune simplă, se rezolvă în photoshop. Dacă aveți nevoie, vă ajută și Internetul foarte mult, unde există tutoriale și alte informații ce pași să urmați.

ÎNTREBARE: *Setări automate sau manuale?*

RĂSPUNS: Când sunt stresat, folosesc și eu setările automate. Când vorbim despre setările manuale, trebuie să avem un mediu neschimbător. Am lumina străzii, am fixat-o, am făcut câteva măsurători, câteva probe și sunt sigur că aparatul e pus bine la punct. Dar când sunt în așteptarea unor lucruri necunoscute sau mă mișc de afară în interior pun setările automate. Însă, dacă sunteți atenți, există butoanele din aparat, zero, plus, minus. Când mișcați una dintre roțițele dințate, adică subexpuneți cu minus, și atunci când avem lumină contrastă ca astăzi în Chișinău, este imposibil să lucrezi cu aparatul automat. Trebuie să se vadă bine lumina și albul, că întunericul se corectează ușor, dar albul fotografiat incorect este alb, un spațiu fără informație. Deci asta este recomandarea mea: lucrați cu setările automate, dar fiți atenți, după obiect.

ANEXE

Publicăm aici codul de etică în fotojurnalism al Asociației Naționale a Fotoreporterilor din Statele Unite (NPPA):

CODUL DE ETICĂ²

Asociația Națională a Fotoreporterilor (NPPA) este o structură profesională, creată pentru a înlesni progresul fotojurnalismului, fiind preocupată de dezideratul respectării dreptului societății la o informare corectă și completă despre evenimentele sociale din lumea în care trăim. O știre nu poate fi considerată integră atâta timp cât mai rămân neutilizate posibilități de amplificare și completare a ei. În acest sens, fotografia de presă contribuie la o redare cât mai realistă a evenimentului, satisface plenar interesul societății în setea acesteia pentru informare, ajută oamenii de toate vârstele să înțeleagă mai bine problemele cu care se confruntă societatea.

Reieșind din aceste principii și obiective noi, confirmăm faptul că, aflându-se în serviciul societății, fotojurnaliștii trebuie să corespundă unor standarde de etică avansate. În acest scop, Asociația Națională a Fotoreporterilor propune, precum urmează, prezentul Cod de Etică pentru a fi preluat și respectat de către toți membrii săi:

1. Întrunind atât elemente ale științei, cât și o certă pregătire artistică, profesia de fotoreporter solicită o anumită pregătire și o totală dăruire din partea celor care au îmbrățișat-o.
2. Fotojurnalismul reprezintă o posibilitate de unicat în dezideratul de aflare în slujba societății, posibilitate ce nu poate fi oferită de oricare altă profesie; toți acei care consideră că profesează această meserie

---

2 Codul poate fi găsit în limba engleză la acest link http://pirate.shu.edu/~mckenndo/ethics_codes-NPPA.htm

vor căuta să corespundă normelor etice avansate și nu vor urmări interesele mercantile.

3. Redarea justă, onestă și obiectivă a realității reprezintă o datorie personală a fiecărui fotoreporter.
4. Cu toate că interesul pentru afaceri este o necesitate, orice inexactitate comisă în acest scop va dăuna imaginii fotoreporterului și va fi incriminată (acuzată, pedepsită, va avea oprobiul nostru) de către noi ca atare.
5. Ajutorul individual sau colectiv acordat colegilor noștri în scopul consolidării nivelului și calității fotojurnalismului la cele mai înalte cote este una din datoriile noastre prioritare.
6. Este de datoria fiecărui fotoreporter să se pronunțe în scopul consolidării libertăților presei în măsura în care acestea sunt prevăzute de lege, să contribuie la exercitarea neîngrădită a accesului la informație vizuală și factologică.
7. Din punct de vedere metodologic, ambițiile și relațiile dintre noi vor fi o mărturie clară a orientării noastre către principiile umanismului, aspect care ne va obliga să nu uităm nicio clipă de înaltele noastre obligațiuni în calitate de membri ai societății. În oricare situație de afaceri, în cadrul soluționării oricăror probleme vom oferi prioritate obligațiilor profesionale, astfel încât chiar și aflându-ne în situații-limită (extremale) vom opta pentru idealurile umaniste.
8. Nu există un cod de etică în stare să elucideze toate situațiile posibile. Din acest motiv bunul simț și raționamentul la rece sunt strict necesare atunci când vom aplica principiile de etică.

Notă: Mai mulți autori consideră că acest Cod trebuie rescris pentru a oferi proiecții mai explicite asupra unor situații „neprevăzute” în prima redacție (NPPA, octombrie 1999). Astfel, Paul Martin Lester sugerează completarea Codului (cel puțin pentru a fi adus la cunoștința noilor membri a NPPA) cu următoarele teze:

- Fotojurnalistul, în scopuri de mărire a câștigului sau a obținerii unor mențiuni, nu va agrava în mod intenționat suferințele victimelor și nu va viola viața privată a persoanelor fotografiate.
- Fotojurnalistul nu va înscena un subiect și nu va truca în vreun fel fotografiile.
- Editorul sau redactorul de imagine nu va truca prin retușare sau procesare computerizată imaginile primite în redacție.
- Editorul nu va face presiuni asupra fotoreporterului pentru a lucra asupra unui subiect nedorit sau care contravine principiilor personale de etică ale acestuia.

Editorii și fotoreporterii care aderă la NPPA își pun semnătura și sub o anexă la acest Cod, probabil ceva mai explicită.

RESURSE UTILE FOTOREPORTERILOR:

- <https://www.scribd.com/document/287403074/Photojournalism-Manual>
- <http://ptgmedia.pearsoncmg.com/images/9780321896612/samplepages/0321896610.pdf>
- <https://blog.udemy.com/photojournalism-tips/>
- <http://www.journalismdegree.com/photojournalist-job-description/>

Despre stilurile legendelor care trebuie puse la fotografii, găsiți informații relevante aici:

- <http://editingmonks.blogspot.md/2010/06/ap-stylebook-entry-photo-captions.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Manual_of_Style/Captions
- https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Manual_of_Style/Images